

megtérítését követelhesse. Ez az állásfoglalás meggyőző erő nélkül való.

Okirat kiállítására való kötelezés egyáltalán nem tartozik a ritkaságok közé. Az a körülmény, hogy az okirat kiállítására való kötelezés legtipikusabb esetei a teleggönyvi változás előidézésére alkalmas valamely okirat és hogy ily esetben a végrehajtási szankció a teleggönyvi változásnak az ítélet alapján való eszközlése, nem ok arra, hogy a másnemű, (ilykép való végrehajtásra nem alkalmas) okirat kiállítására való kötelezés végrehajthatatlannak mondassék ki. A végrehajtás technikai fogyatékosága — hogy t. i. kényszereszközök az ítéleti rendelkezés maradéknélküli megvalósíthatására nem állanak rendelkezésre, más esetekben is megvan anélkül, hogy a kérelem végrehajthatatlannak és így ítéletileg meg nem ítéltetőnek minősítsék. Nincs semmi akadálya annak, hogy valaki bizonyos cselekvőségre, vagy cselekvőségből való tartózkodásra (abbanhagyás, ismétlés eltiltása) köteleztessék. Bizonyos, hogy a végrehajtási jog csak igen fogyatékos eszközöket nyújt az ily igény kikényszerítésére — de ez a megítélhetőséget nem befolyásolja. Dogmatikailag tehát semmi akadálya ennek, hogy a helyes tartalmu bizonyítvány kiállítására a munkaadó — ha egyébként ez az igény fennáll, ítéletileg ne köteleztessék. A régi magyar jog emlékeit is jó néha feleleveníteni. A szabadköltözésű jobbágy, ha földesurától távozni készült, elbocsátó levelet kérhetett „s ha a földesúr elbocsátó levelet nem adna, elsőben ugyan az alispántól kérhet bizonyítványt” (Magyar közpolgári törvénytudomány elemei. Kövy Sándor után írta Fogarasi János, 63. l.) Az emlék erejét nem rontja, hogy a jobbágyság megszűnt és talán az sem, hogy az alispán nyilván nem peres uton járt el.

Szociálpolitikailag a Kúria álláspontja az elvileg elismert igény gyakorlati nullifikálásával mindenesetre az igény értékének igen nagyfokú csökkentésével egyértelmű. A Kúria által surrogatumként megadott kártérítési igény a bizonyítás nehézségein megfeneklik. Adott esetben igen nehezen bizonyítható, hogy a bizonyítvány helytelen tartalma (új állás megszerzésének megakadályozása vagy egyéb úton) kárt idézett elő. Elvi álláspont az, hogy az igények lehetőleg elsődleges formáságukban kapjanak bírói oltalmat. A jogrend hiányossága, hogy elvileg elismert igény bírói oltalom nélkül maradva, védtelen igénnyé válik. A védtelen igények számának szaporodása a jogrend tökéletlenségé — mindenképen kerülendő az erre vezető út.

B. S.

Szurrogációs jogsegély joghatóság hiánya esetén. Külföldi ingatlanok tekintetében — miként tudjuk — bíróságaink nem járnak el.

Az eljárástól való ezen tartózkodás vizsás eredményre vezet akkor, amikor az ingatlan valamely vagyonnak csak egyik eleme, vagy egyébként is az ingatlankérdés egy átfogóbb kérdéskomplexumnak (öröklés, ajándékozás érvénytelenítése, stb.) csak egy része, amely kérdésben bíróságaink egyébként eljárnak. Az eljárási tilalom folytán tulajdonkép ezen esetekben is meg kellene tagadniok az eljárást, hogy az a vizsás eredmény ne álljon elő, mely szerint a jogvita egy részét elintézik, a másikhoz pedig nem nyulnak. Mégis, ha az ilyen kérdések elintézését nézzük, nem a teljes tartózkodást, vagy részleges elintézést, hanem azt az érdekes megoldást látjuk, hogy bíróságaink per surrogationem nyujtanak jogsegélyt, ami alatt azt értjük, hogy, ha az igény dolgában úgy, amint az az anyagi magánjogból elsődlegesen folynék, nem tudnak segíteni, a helyzetnek olyan megoldását nyujtják, amelyet a joghatósági szabályok tilalmi rendelkezése nem akadályoz.

Szépen szemlélteti ezen gondolat érvényesülését a Kúria 5024/1931. sz. (Jh. 1931/694.) sz. döntése. Egy korörökségi hitbizonyítvány (senioratus) nagyobb része csehszlovák uralom alá került, ahol ezt az intézményt a törvény megszüntette. A hitbizományi vagyont a feloldás idején sorrendben első három várományos és a hitbizomány birtokosa között osztották fel. Felperes, aki a 22-ik várományos, keresetet indított az első három ellen az iránt, hogy alperesek kötelezessenek *oly okirat kiadására*, melynek alapján felperes a hitbizományi birtokból a tulajdoni aránynak megfelelő hányadára telekkönyvi tulajdont szerezhet, vagy ha azt nem szolgáltatnak, fizessék meg e hányad megfelelő értékét, és adják ki a hitbizományi ingókból is az ő tulajdoni arányának megfelelő hányadot.

A fellebbezési bíróság felperest a bekebelezésre alkalmas okirat kiadása iránti keresetével *elutasította*, mert e kérelem dologi jog megítélésére vonatkozik, erre pedig a magyar bíróság illetékességgel (helyesen: joghatósággal) nem bír. (Helyesen: e felfogás mellett is az eljárás a Pp. 180. §. 3. pontjának értelemszerűen kiterjesztett rendelkezése a joghatóság, mint perelőfeltétel hiánya folytán, *megszüntendő* lett volna.)

Nem így a Kúria! A Kúria indokolása mindenekelőtt megállapítja, hogy a hitbizományi intézményt megszüntető csehszlovák törvény következményeként a csehszlovák állam területén fekvő hitbizományi vagyonban hitbizományi utódlásnak nem lehet ugyan helye, de azt a jogviszonyt, amelyben felperes és alperesek (a hitbizományban érdekelt család tagjai) egymással szemben az alapítólevélnél fogva vannak — a hitbizományi intézményt —, a csehszlovák törvény nem szüntette meg. Fennállónak lévén tekintendő továbbra is, az alapítólevélnél folyó jogviszony kizárja, hogy a hitbizományi birtokos, vagy más családtag a többi családtagok rovására előnyhöz juthasson. Az a családtag tehát, aki az idegen hatalom intézkedéséből *tulajdonjogot* nyert, a várományosok igényeivel szemben nem hivatkozhatik erre e tulajdonjogára, és vele szemben a várományosi igények érvényesítésének — folytatja az indokolás — meg is van a lehetősége, „mert

bárha az idegen hatalom által a hitbizományi kötelék alól feloldott ingatlanokról a magyar bíróság nem rendelkezhetik, de azokat, akik az idegen hatalom intézkedése folytán az ingatlanokon tulajdonjogot szereztek, amennyiben előtte megperelhetők, kötelezheti, hogy mindazt teljesítsék, ami szükséges arra, hogy a hitbizományi alapítólevél rendelkezései a változott viszonyoknak megfelelően foganatba menjenek. Így kötelezheti őket arra, hogy az ingatlanok haszonélvezete helyett járadékot fizessenek a hitbizomány birtokolására az alapítólevél értelmében hivatott várományosnak, s erről biztosítékot adjanak." Minthogy azonban — de ez már a dolog eseti részére tartozik —, felperes a hitbizománynak oly távolabbi várományosa, akinek ezidőszerint nincs igénye sem arra, hogy a hitbizományi kötelék alól feloldott vagyonból részesedést kérjen, sem, hogy tulajdoni részesedésnek ellenértékét követelje, valamint — minthogy a hitbizományban való birtoklásra az alapítólevél értelmében ezidőszerint nem ő, hanem más hivatott, és így jogait nem érinti az, hogy mások vannak birtokban, mint akit a birtoklás az alapítólevél szerint megilletne: ennél fogva nincs igénye a felperesnek ezuttal arra sem, hogy a haszonélvezet helyett járadék kiszolgáltatását és ennek biztosítását kérje, tehát felperest ez okból, vagyis időelőttiség okából, érdemben, és nem joghatóság hiánya okából utasította el.

Az indokolás szerint tehát a Kúria dologi jog megítélése helyett, amire a magyar bíróság joghatósága külföldi ingatlanra vonatkozóan nem terjed ki, járadékfizetést kötelezett volna, ha felperes igénye időelőtti nem lett volna. Ez a szurrogációs segély nyilvánul meg akkor is, ha magyar házastársaknak Ausztriában van ingatlanuk, és pld. közszereményük kérdése peressé válik. Ha a nő ezen esetben az ottani ingatlan fele illetőségét követelné, ezt magyar bíróság neki meg nem ítélné, megítelné tehát annak értékét. További példája az a magyar-jugoszláv ingatlancseré eset (Kúria 4157/1930.), amelyet lapunk f. évi 1. számában dr. Beck Salamon ismertetett, és amelynek tényállására a rövidség kedvéért csak utalok. A Kúria ez esetben a külföldi ingatlan tulajdonát alperesnek vissza nem ítélné, azonban alperest arra kötelezte, hogy a cserébe kapott belföldi ingatlant csakis attól függően bocsássa felperes birtokába, ha felperes a jugoszláviai ingatlant az alperes birtokába bocsájtja. A viszony teljesítés kényszerével közvetve külföldi ingatlan birtokba bocsájtása tárgyában rendelkezett tehát a magyar bíróság.

Abból pedig, hogy az állam jogsegély dolgában ilyesféle szurrogációk után néz, levonható az a tanulság is, hogy az állam a maga joghatóságát a lehetőségig kiterjeszteni igyekszik, el addig a határig, ameddig rendelkezésének foganatja van.

Dr. Balla Ignác.

Bizonyítás közigazgatási hatóság előtt érvényesített magánjogi igény tárgyában. Szakácsnő érvényesíti hátrálékos megszolgált munkabérvételezését szolgálatadója ellen, természetesen az illetékes közigazgatási hatóság előtt,